

3. Мовчан В. П. Криві Коліна крізь терни і роки. В історії села – історія України / В. П. Мовчан, І. А. Нерубайський, В. Й. Олійник. – К.: КВІЦ, 2010. – 712 с.

4. Ніконенко В. М. Проблеми соціокультурного розвитку сучасного українського села / В. М. Ніконенко // Психологія і суспільство. – 2010. – № 4.

*Орлов Владлен Миколайович, к. іст. н.,
Полтавський музей авіації і космонавтики*

ДОСЛІДЖЕННЯ ЧИСЕЛЬНОГО СКЛАДУ РЕЛІГІЙНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ КВАНТИТАТИВНИХ МЕТОДИК (НА ПРИКЛАДІ АЛЬТЕРНАТИВНИХ РЕЛІГІЙНИХ ОБ'ЄДНАНЬ)

Упродовж другої половини 1990-х рр. – початку ХХІ ст. у пострадянській гуманітаристиці з'являються різнопланові роботи, які стосувалися проблеми чисельного складу та нерівномірності поширення різних конфесійних груп, зокрема й об'єднань альтернативної релігійності.

У працях пострадянського періоду присутні наукові дослідження щодо кількісного складу подібних релігійних громад в Україні. Домінуюча роль у дослідженні чисельного корпусу альтернативних конфесій належала географам, соціологам, релігієзнавцям, які залучали до власних наукових пошуків й квантитативні (математичні) методи вивчення релігійного поля. Майже не торкалися цієї тематики вітчизняні історики. Для отримання більш зваженої картини дослідження релігійної альтернативи задіяні статистичні дані, за допомогою яких можна переконатися у правдивості або, навпаки, хибності моделей структурування об'єднань новітніх релігійних утворень. На жаль в новітній українській традиції як на загальнодержавному, так і на регіональному рівні релігійний фактор, а отже, й релігійна політика не є продуманою та вербалізованою. Однак врахування цього чинника вкрай важливо, зокрема на рівні регіону зі складним етноконфесійним складом (наприклад, Закарпатська чи Одеська області).

Метою дослідження є аналіз чисельності альтернативних міноритарних громад з акцентуацією на різних квантитативних методиках у студіюванні релігійного фактору в Україні.

Більшість дослідників релігії констатують, що початок ХХІ ст. означений стабілізацією чисельного складу альтернативної релігійності. Починаючи з другої половини 2000-х рр. простежується чітка тенденція до поступового зростання чисельності цих громад. Зазначений факт можна підтвердити, використовуючи матеріали сайту організацій «Релігійних медіадосліджень та інформацій», котрі здійснюють моніторинг стану релігійності у Німеччині. Зокрема, співвіднесення показників чисельного складу релігійних формувань ілюструє факт зростання адептів Церкви Ісуса Христа Святих останніх днів (ЦІХСОД) та неоорієнтального Міжнародного Товариства Свідомості Крішні

(МТСК), який складає, відповідно, у крішнаїтів 13,33%, а у мормонів – 7,35% [26]. Ці дані, на нашу думку, є свідченням поступового зростання прихильників конкретних альтернативних релігійних об'єднань у Німеччині упродовж 2000-х рр. На основі вищезазначеного було вираховано усереднений щорічний показник збільшення кількості adeptів у ЦІХСОД та МТСК, що вказує на стабільність процесу залучення до громад новітньої релігійної альтернативи.

Західноєвропейську тенденцію зростання релігійності можна зафіксувати й в Україні. Упродовж 1990-х рр. – початку ХХІ ст. спостерігалось стрімке зростання кількісного складу альтернативної релігійності від 56-ти громад у 1991 р. до 1440 – у 2005 р. Дослідженню цього процесу сприяє наявність статистичних джерел та звітів, які містять інформацію про кількість усіх громад без узагальнюючих категорій до січня 2004 р., що надає можливість встановити зі значним відсотком вірогідності щорічні сумарні показники нової релігійності та питому вагу громад щодо загальної кількості релігійних об'єднань.

В. Даниленком у статті, присвяченій релігійній ситуації в Україні упродовж 1990-х рр., одним із перших професійних істориків підтверджено значне кількісне та видове зростання подібних релігійних утворень [6, с. 7]. Проблема динаміки чисельності релігійних громад відображена у розвідках В. Васьковського [3; 4] та С. Філатова [25]. Н. Беліковою слушно зазначено, що «... одним з проявів релігійного відродження 1990-2000-х рр. в Україні було інтенсивне поширення новітніх релігійних напрямків. Кількість їх організацій збільшилася у 76 разів, хоча взагалі серед загальної кількості релігійних організацій вони складали лише близько 3,7%» [1, с. 10]. Порівнявши з власними підрахунками, можемо констатувати слушність підрахунків Н. Белікової, що на початок 2000 р. їх питома вага в Україні становила 3,7%.

Зростання чисельного та видового складу новітньої альтернативної релігійності в Україні протягом останньої чверті 1980-х – 1990-х рр. відображено у вітчизняних історичних дослідженнях [2, с. 104; 17, с. 93]. Зокрема, динаміку релігійних новотворів в Україні засвідчує зростання видового різноманіття: від восьми різновидів (Церква Повного Євангеліє, громади харизматичного спрямування, ЦІХСОД, Церква Нового Єрусалиму, МТСК, Віра Багаї, РУНВіра, Велике Біле Братство ЮСМАЛОС) у 1991 р., до 43-х – у 2002 р., тобто зростання на 537,5%.

Протягом другої половини 2000-х – початку 2010-х рр. спостерігається процес інституційного зростання подібного штибу релігійності. Незважаючи на відсутність даних щодо деяких новотворів після реформування та процесу оптимізації вітчизняної конфесійної статистики у 2004 та 2011 рр., можемо простежити збільшення чисельності громад, які ідентифіковані як окремі категорії. Вони показують чітку динаміку зростання з 1582 громад у 2006 р., до 1945 – у 2012 р., тобто за цей часовий відрізок виникло 363 громади. З метою отримання більш зважених висновків щодо динаміки релігійних громад протягом другої половини 2000-х – початку 2010-х рр., варто порівняти чисельність альтернативних міноритарних груп із традиційними пізньопротестантськими конфесіями, наприклад, об'єднаннями Адвентистів сьомого дня (АСД) та Свідків

Єгови, які мають подібну організаційну структуру та наближену історію поширення на вітчизняній конфесійній мапі (див. табл. 1). У цьому контексті, використовуючи методику досліджень А. Ковальчука [11–13], прослідковано динаміку питомої ваги альтернативної релігійності в Україні. Так, у період з 1991 по 2005 рр. спостерігалася динаміка зростання від 0,43% у перший рік незалежності до 4,65% у 2005 р. За період з 2006 по 2012 рр. питома вага становила близько 5% (від 4,79% у 2006 р. до 5,26% у 2012 р.), що є максимумом за весь період їх досліджень в Україні.

Таблиця 1

Чисельність громад альтернативної релігійності, АСД та Свідків Єгови в Україні

Рік	Громади альтернативної релігійності	АСД	Свідки Єгови
1991	56	294	366
1994	296	470	508
1997	447	664	566
2000	1 024	863	656
2003	1 366	1 010	919
2006	1 582	1 072	1 014
2009	1 835	1 095	1 056
2012	1 945	1 104	1 090

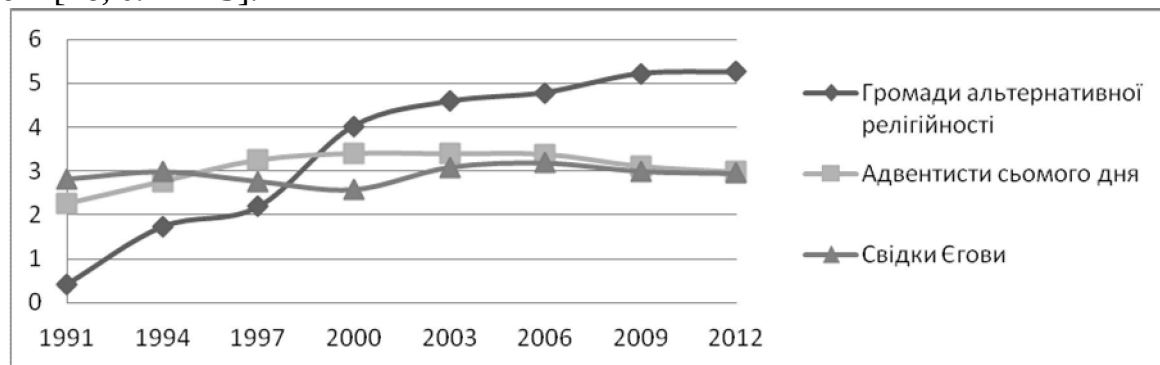
Укладено та обраховано за: [7; 8; 10, с. 593-599; 18–23].

Порівнюючи криві питомої ваги АСД та Свідків Єгови можна зауважити про стабілізацію у середовищі традиційних конфесійних структур, зокрема, процес зростання громад АСД та їх питомої ваги на релігійній мапі країни спостерігався протягом 1990-х рр. та процесом стабілізації у першій половині 2000-х рр. (див. мал. 1). Об'єднання єговістів також відрізняється стабільністю щодо власного місця на релігійній мапі України. Відсоток присутності альтернативної релігійності та пізньопротестантських церков в Україні у межах статистичної похибки ще раз переконує у невиправданих звинуваченнях з боку антикультових рухів щодо експансивності нових громад та можливості витіснення традиційних для України конфесій. Питома вага НРТ навіть не наближається до 50% від загальної чисельності релігійних об'єднань та, де-факто, їх кількість знаходиться у межах статистичної похибки. Подібний факт засвідчує про неможливість заміщення новою релігійністю історичних для України конфесій.

Водночас, поряд із достатньо незначним показником питомої ваги об'єднань залишається невизначеним місце громад альтернативної релігійності в Україні протягом періоду незалежності. Задля цього використаємо показник структурних змін за допомогою індексу В. Рябцева:

$$I_{В. \text{Рябцева}} = \sqrt{\frac{\sum (d_2 - d_1)^2}{\sum (d_2 + d_1)^2}}, \quad (1.1),$$

де d_1, d_2 – питома вага (у %) порівнюваних структур; індекс вираховується від 0 до 1 [16, с. 44-45].

Мал. 1. Динаміка питомої ваги громад альтернативної релігійності, АСД та Свідків Єгови

Встановлюємо індекс структурних змін альтернативних релігійних громад в Україні, використовуючи для порівняння показник питомої ваги, наприклад, за 2012 р. (який є максимальним і найбільш наближеним) порівняно з показником нової релігійності за 1991 р., на момент проголошення незалежності України. Отже, формула матиме наступний вигляд:

$$I_{\text{стр. змін гр. альт. реліг.}} = \sqrt{\frac{\sum (d_{2012} - d_{1991})^2}{\sum (d_{2012} + d_{1991})^2}}, \quad (1.2).$$

Таким чином, з врахуванням питомої ваги за 1991 та 2012 рр. вираховуємо показник структурних змін зауважених громад в Україні протягом двадцяти років:

$$I_{\text{стр. змін гр. альт. реліг.}} = \sqrt{\frac{\sum (5,26 - 0,43)^2}{\sum (5,26 + 0,43)^2}} \approx 0,85.$$

Посилаючись на шкалу градацій оцінки рівня структурних змін, запропоновану В. Рябцевим, зауважимо, що коефіцієнт 0,85 засвідчує про «протилежний рівень структур» [16, с. 44-45]. Можемо констатувати про якісну радикальну зміну типу присутності груп, які варто ідентифікувати з альтернативною релігійністю. Якщо у першій половині 1990-х рр. об'єднання альтернативної релігійності в основному були привнесеними з-за кордону, нечисленними, носили несистемний характер, не ідентифікувалися з вітчизняною релігійною структурою. Однак, на початок 2010-х рр. поряд із традиційними релігіями громади альтернативної релігійності перетворилися на елемент релігійної системи країни й почали мати більш окреслене значення. Цей коефіцієнт показує, що за останні двадцять років відбулися структурні зміни у конфесійному середовищі України.

З метою усвідомлення структури новітньої альтернативної релігійності в Україні протягом другої половини 2000-х рр. було проаналізовано її конфесійний склад, визначаючи за 100% загальну чисельність релігійної альтернативи в Україні. За основу було взято принцип «конфесійності», відображений у дослідженні вітчизняного географа А. Ковальчука, який полягає у співвіднесенні окремого напрямку релігійної альтернативи та її загальної чисельності за один рік [13, с. 41-42]. Можемо відзначити значне домінування вестернізованих

формувань, котрі пов'язують своє походження з християнською традицією (перевищують 87%). Реконструйовані громади дохристиянського (рідновірського, язичницького) походження також відзначаються стабільністю (від найнижчого рівня у 2006 р.: 6,32% (100 громад) до найвищого у 2012 – 7,2% (140)). Деяке інституційне зростання відбулося у середовищі неоорієнтальних формувань: від 84-х у 2006 р., до 102-х у 2012, але рівень конфесійності залишився майже незмінним, від 5,31% (2006) до 5,24% у 2012 р.

Розглядаючи період 2000–2010-х рр., можемо констатувати процес поступового підйому у середовищі реконструйованих релігійних об'єднань дохристиянського походження, стабілізацію кількості неоорієнталістів, збільшення новітніх християнських формувань упродовж усього періоду дослідження. Порівнюючи два хронологічні періоди, можемо відзначати стрімке зростання альтернативної релігійності в Україні протягом першого десятиліття незалежності та стабільний поступовий процес зростання починаючи з другої половини 2000-х рр., що засвідчує про невичерпаний потенціал альтернативної релігійності. Так, у видовому контексті на 2010 р. лише за офіційними даними функціонувало 62 різновиди інституцій конфесійної альтернативи.

Аналізуючи особливості діалогу між органами державної влади в Україні та релігійними громадами, можна прослідкувати певну складність у реєстрації представників альтернативних релігійних об'єднань, що зумовлено наявною прихильністю владних структур до великих домінуючих конфесійних інституцій [24, с. 302]. Т. Грушевою розглянуто особливості діалогу органів державної влади та недосконалість вітчизняного законодавства щодо реєстрації релігійних груп [5, с. 185]. Подібна картина є неповною, тому що вітчизняні статистичні та картографічні джерела не містять поняття «альтернативна релігійність», а ряд конкретних громад органами державної влади зараховано до категорії «інші окремі, незалежні релігійні організації» разом з релігійними меншинами та традиційним сектантством. Деякі альтернативні релігійні формування християнського коріння, наприклад Богородична Церква, приєднують до категорії «Інші православні релігійні організації» поряд із класичними православними деномінаціями. Аналогічна ситуація характерна не лише для вітчизняної джерельної бази. Наприклад, у американській статистиці також відсутня категорія «релігійна альтернатива», а існує розподіл на окремі категорії-ідентифікатори, наприклад, «багаїзм», «неоіндуїзм» тощо. Деякі релігійні громади, зокрема ЦІХСОД, разом зі Свідками Єгови, адвентистами та іншими традиційними конфесіями внесені у єдиний напрям «маргінальне християнство», що унеможливорює визначення чисельного складу та питомої ваги релігійного напрямку. Подібна ситуація характерна й для харизматичних церков, які приєднано до категорії «п'ятидесятники/харизмати» [27, р. 4].

У 1999 р. А. Ковальчуком у статті визначено кількісний склад та питому вагу релігійних організацій, а також запропоновано прогноз зростання загальної кількості релігійних формувань в Україні. Згідно з його прогнозом, у 2007 р. їх чисельність мала б наблизитися до 33-33,5 тисяч громад [11, с. 114-115, 120-121]. Згідно з даними офіційної статистики, на січень 2007 р., чисельність релігійних

складала 33 063 організації, а на завершення року – 33 841, що може свідчити про слушність прогнозу науковця [21, с. 22; 22, с. 22].

Складність у здійсненні аналізу релігійності у її інституційному еквіваленті зумовлена проблемами самоідентифікації громад. Наприклад, у збірнику матеріалів, присвяченому новітній релігійності в Україні, М. Новиченком подано детальну таблицю релігійних організацій в Україні, у якій поряд із громадами альтернативної релігійності фігурують й представники традиційних конфесій, найбільш яскравим прикладом є організації хасидів Хабад Любавич, буддистські громади та методистські об'єднання тощо [14, с. 12-13]. Цей факт безпосередньо впливає на кількісний склад і дає завищену чисельність релігійної альтернативи в Україні. Подібний недолік характерний і для монографії «Новітні та нетрадиційні релігії, містичні рухи у суспільно-політичній сфері України» (2002), у якому надано загальну чисельність релігійних громад у період з 1992 по 2001 рр., їх кількість збігається з показниками М. Новиченка [15, с. 7]. Однак, у монографії А. Ковальчука «Географія релігії в Україні» (2003) зазначається про функціонування на початок 1999 р. 559 організацій [12, с. 133]. Подібний показник у дослідженні «Новітні та нетрадиційні релігії, містичні рухи у суспільно-політичній сфері України» становить 519, а кількість запропонована М. Новиченком – 516, відповідно до наших підрахунків ця цифра становить 634, що пов'язано із додаванням юридично незареєстрованих організацій, що є свідченням складності в ідентифікації альтернативної релігійності [15, с. 7; 14, с. 12-13]. У контексті визначення чисельного складу НРТ, порівнюючи власні підрахунки з дослідженням А. Колодного, можемо констатувати дещо завищене число організацій НРТ на початок 2009 р.: 2 010 (у нашому випадку – 1 788) [9, с. 145]. Подібна різниця пов'язана, на нашу думку, з можливістю ідентифікації та відповідно додавання до загальної суми деяких представників історичних релігійних меншин. Аналізуючи дослідження конфесійної альтернативи в Україні, можемо констатувати складність підрахунку та ідентифікації громад. Також А. Колодним указано про функціонування в Україні 155 неоорієнтованих громад (за авторськими підрахунками їх кількісний склад становить 98 організацій) [9, с. 145]. Ймовірно, подібна сума складається лише за умови додавання релігійних організацій буддистів до загальної чисельності новітніх східних формувань, що, на нашу думку, є не зовсім виправданим кроком. Значне переважання неохристиянських громад також зумовлено з додаванням науковцем до числа п'ятидесятницьких деномінацій, які у вітчизняних дослідженнях ідентифікуються із традиційними релігіями або релігійними меншинами. Поряд із цим спостерігається вилучення окремих вестернізованих громад, наприклад, Духовного центру «Нове покоління» християнських церков України або Церкви Назарянина з категорії «неохристиянські течії» та приєднання до класичного протестантизму, що, звичайно, корегує чисельний склад релігійної альтернативи [10, с. 596].

Таким чином, використання квантитативних методик у дослідженні релігійного поля України надає додаткові можливості для більш зваженого аналізу сутності цих об'єднань. Використання математичних формул у історико-

релігійному дослідженні частково нівелює ймовірну емоційну спрямованість у вивченні складної та гетерогенної тематики. Однак, дослідник має усвідомлювати наявну проблему відсутності єдиної уніфікованої схеми щодо ідентифікації громад з альтернативною релігійністю та формальній підхід представників органів державної влади щодо реєстрації і фіксування релігійних громад, що може вплинути на підрахунок загальної й конкретної чисельності релігійних громад.

Список використаних джерел:

1. Белікова Н. Ю. Релігійні конфесії України (кінець 80-х – 90-і роки ХХ століття) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. істор. наук : спец. 07.00.01 «Історія України» / Н. Ю. Белікова. – Донецьк, 2001. – 19 с.
2. Бойко О. Д. Україна у 1985–1991 рр.: основні тенденції суспільно-політичного розвитку : [монографія] / О. Д. Бойко. – К.: ППІЕНД, 2002. – 306 с.
3. Васьковський В. Розвиток релігійної мережі в Україні: 2000 рік / В. Васьковський // Національна безпека і оборона. – 2001. – № 3. – С. 52–56.
4. Васьковський В. Стан релігійної мережі в Україні / В. Васьковський // Національна безпека і оборона. – 2002. – № 10. – С. 22–27.
5. Грушева Т. В. Взаємини держави та християнських церков у сучасній Україні (історичний аспект) / Т. В. Грушева // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – Запоріжжя: Просвіта, 2012. – Вип. XXXIV. – С. 184–187.
6. Даниленко В. Релігійне життя в Україні у 1990-ті роки / В. Даниленко // Історія України. – 2002. – № 46 (302) грудень. – С. 4–9.
7. Звіт про мережу церков і релігійних організацій в Україні : за станом на 1 січ. 2010 року (Форма 1) [Електронний документ]. – Офіц. вид. – Інститут релігійної свободи, м. Київ. – 48 с. – Режим доступу:
http://www.irs.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=829%3A1&catid=51%3Astats&Itemid=79&lang=uk. – Назва з екрану.
8. Звіт про мережу церков і релігійних організацій в Україні станом на 1 січня 2013 року (Форма 1) [Електронний документ] / Міністерство культури України : № 215 від 21 берез. 2013 р. – 45 с. – Режим доступу:
http://risu.org.ua/php_uploads/files/articles/ArticleFiles_51768_Forma1_2013.pdf. – Назва з екрану.
9. Історія релігії в Україні : у 10 т. / за ред. А. Колодного ; редкол.: Колодний А. (голова) [та ін.]. – К.: [б. в.], 2010. – Т. 8: Нові релігії України. – 828 с.
10. Історія релігії в Україні : у 10 т. / за ред. А. Колодного ; редкол.: Колодний А. (голова) [та ін.]. – К.: Український видавничий консорціум, 2011. – Т. 7: Релігійні меншини України. – 600 с.
11. Ковальчук А. Релігійні організації в Україні на порозі ХХІ ст.: тенденції територіального розвитку / А. Ковальчук // Молода нація : [альманах / гол. ред. О. Проценко]. – К.: СМОЛОСКИП, 1999. – № 11. – С. 96–122.
12. Ковальчук А. С. Географія релігії в Україні : [монографія] / А. С. Ковальчук. – Л.: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – 308 с.

13. Ковальчук А. С. Релігійно-географічне районування: критерії і показники / А. С. Ковальчук // Український географічний журнал. – 2000. – № 3. – С. 40–43.
14. Новітні релігії в сучасній Україні : [зб. матеріалів / ред. кол.: В. Д. Бондаренко (гол. ред.) та ін.]. – К.: ViP, 2000. – 176 с.
15. Новітні та нетрадиційні релігії, містичні рухи у суспільно-політичній сфері України : монографія / В. М. Петрик, Є. В. Ліхтенштейн, С. В. Сьомін та ін. ; [під ред. З. І. Тимошенко]. – К.: Видавництво Європейського університету, 2002. – 331 с.
16. Региональная статистика : [учебник / под ред. В. М. Рябцева, Г. И. Чудилина]. – М.: МИД, 2001. – 308 с.
17. Релігійна політика в Україні у 1960-х – 1980-х роках і сучасна практика міжконфесійних відносин / П. М. Бондарчук, В. М. Даниленко, В. О. Крупина, О. Н. Кубальський ; [відп. ред. В. М. Даниленко]. – К.: Інститут історії України НАН України, 2010. – 210 с.
18. Релігійні організації в Україні : станом на 1 січня 2001 р. [Електронний документ] / Статистичні дані Державного комітету у справах релігій. – Офіц. вид. – Режим доступу:
<http://risu.org.ua/ua/index/resources/statistics/Ukr2001>. – Назва з екрану.
19. Релігійні організації в Україні : станом на 1 січня 2007 р. [Електронний документ]. – Офіц. вид. – Режим доступу:
<http://risu.org.ua/ua/index/resources/statistics/ukr2007>. – Назва з екрану.
20. Релігійні організації в Україні : станом на 1 січня 2010 р. [Електронний документ] / Дані Державного комітету у справах національностей та релігій. – Офіц. вид. – Режим доступу:
<http://risu.org.ua/ua/index/resources/statistics/ukr2010>. – Назва з екрану.
21. Статистичний щорічник України за 2006 рік / Державний комітет статистики України ; [за ред. О. Г. Осауленко]. – К.: Видавництво «Консультант», 2007. – 551 с.
22. Статистичний щорічник України за 2007 рік / Державний комітет статистики України ; [за ред. О. Г. Осауленко]. – К.: Видавництво «Консультант», 2008. – 571 с.
23. Таблиця змін релігійних організацій України (дані на 1 січня відповідного року) / [уклад. А. Колодний] // Релігійна панорама. – 2004. – № 2. – С. 68–72.
24. Україна в 2008 році: щорічні оцінки суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку : [монографія / за заг. ред. Ю. Г. Рубана]. – К.: НІСД, 2008. – 744 с.
25. Филатов С. Б. Статистика российской религиозности: магия цифр и неоднозначная реальность / С. Б. Филатов, Р. Н. Лункин // Социологические исследования. – 2005. – № 6. – С. 35–45.
26. Religionen & Weltanschauungs-gemeinschaften in Deutschland: Mitgliederzahlen [Elektronisches Dokument] // REMID: Religionswissenschaftlicher

Medien- und Informationsdienst e. V. – Modus des Zugriffs: <http://www.remid.de/index.php?text=Informationen>. – Titel aus dem Bildschirm.

27. World Christian Encyclopedia: A comparative survey of churches and religions in the modern world : in 2 vol. / [ed. by D. B. Barrett, G. T. Kurian, T. M. Johnson]. – [2nd ed.]. – Oxford ; New York: Oxford University Press, 2001. – Vol. 1: The World by Countries: Religionists, Churches, Ministries. – 876 p.

*Панібудьласка Андрій Володимирович, к. іст. н., доцент,
Київський національний університет будівництва і архітектури*

МАГДЕБУРЗЬКЕ ПРАВО – ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕМОКРАТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ В УКРАЇНІ

Розбудова незалежної, суверенної, демократичної Української держави – складний процес розвитку, який значною мірою має спиратись на утвердження в суспільній свідомості розуміння безперервного розвитку історичної традиції, використання здобутків політичної думки минулого.

Сьогодні, коли Україна докладає системних зусиль до вступу в Євросоюз, коли особливої актуальності набула проблема відмови від моделі централізованого управління радянського зразка, на користь сучасної демократичної моделі, що передбачає перерозподіл керівних повноважень на користь місцевих адміністрацій, доцільно згадати історичний досвід середньовіччя – Магдебурзьке право. Актуальність цього історичного досвіду зумовлена тим, що ті українські міста, на які воно поширювалось, фактично увійшли в єдиний цивілізаційний простір з провідними європейськими містами.

Історія Магдебурзького права (Magdeburger Weibildrecht) започаткована привілеями, наданими у 1188 році місту Магдебургу власником міста архієпископом Віхманом. Дані привілеї, більше відомі під назвою «Магдебурзьке право», зумовили початок процесу становлення та розвитку самоврядних інституцій – прообразу майбутніх органів місцевого самоврядування [1, с. 139].

Магдебурзьке право, яке впродовж тривалого часу було відоме в Центральній та Західній Європі, з XIV століття поширюється в українських землях і протягом кількох століть стає своєрідним «європейським вибором» України. Універсальне за своєю природою, магдебурзьке право являло собою найвідомішу систему середньовічного феодального міського права і регулювало різноманітні політичні, соціально-економічні та правові відносини того часу.

В Україні раніше за інших Магдебурзьке право отримали міста Закарпатської України, яка на той час перебувала під Угорщиною. З 1329 р. Магдебурзьке право було надано містам Хуст, Тячів, Вишкове. Пізніше таке право отримали Санок (1339), Львів (1356), Кам'янець-Подільський (1374), Луцьк (1432), Кременець (1439), Житомир (1444), Мукачеве (1445), Київ (1494–1497). Лівобережні міста отримали це право в кінці XVI – XVII ст. : Переяслав